

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 17 december 2015

Mål nr

T 3269-13

KLAGANDE

HG

Ombud:

Jur.kand. CC och jur.kand. SS

Advokat GS

MOTPART

Svenska Byggnadsarbetareförbundet, 802000-4936

Hagagatan 2

106 32 Stockholm

Ombud: Advokaterna MB och JW

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2013-05-28 i mål T 7280-12

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att om Svenska Byggnadsarbetareförbundets stridsåtgärder skulle vara oförenliga med artikel 11 i Europakonventionen respektive artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till konventionen, så innebär det inte i och för sig att förbundet är skyldigt att betala ersättning till HG för de skador som HGS Linköping AB kan ha orsakats till följd av stridsåtgärderna.

Det ankommer på tingsrätten att pröva frågan om rättegångskostnader i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Mellandomstemat har i Högsta domstolen bestämts på det sätt som anges i punkten 7.

HG har yrkat att Högsta domstolen ska besvara mellandomstemat jakande.

Svenska Byggnadsarbetareförbundet har yrkat att Högsta domstolen ska besvara mellandomstemat nekande.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. HG ägde och drev ett mindre byggföretag, HGS Linköping AB, vars arbetstagare inte var organiserade fackligt. Under våren 2006 kontaktades HGS av Svenska Byggnadsarbetareförbundet (Byggnads) i syfte att branschens kollektivavtal, Byggnadsavtalet från år 2000, skulle bli bindande för företaget, antingen genom att företaget blev medlem i arbetsgivarorganisationen Sveriges Byggingustrier eller genom att ett s.k. hängavtal tecknades. I kollektivavtalet ingick ett system med granskningsavgifter, som var avsedda att täcka förbundets kostnader för kontroll av att avtalet följdes i fråga om löner och annan ersättning. HGS och Byggnads kom inte överens om något avtal, och i juni 2006 försatte Byggnads HGS i blockad.
2. Systemet med granskningsavgifter i Byggnadsavtalet var under den aktuella tiden föremål för prövning i Europadomstolen (se *Evaldsson and Others v. Sweden*, no. 75252/01, 13 February 2007). Domstolen förklarade då att systemet stred mot skyddet för äganderätten enligt artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen, eftersom det inte förelåg tillräcklig transparens i fråga om hur avgifterna användes i den fackliga verksamheten.
3. Sedan ett nytt kollektivavtal utan granskningsavgifter hade träffats för byggbranschen tecknade HGS ett hängavtal i juni 2007, varefter Byggnads hävde blockaden. Kort därefter kom HGS på obestånd och försattes i konkurs. Enligt förvaltarberättelsen i konkursen synes blockaden ha varit den huvudsakliga orsaken till obeståndet.

4. HG har i tingsrätten yrkat att Byggnads ska betala ekonomiskt och ideellt skadestånd. Enligt HG har Byggnads orsakat skada genom att vidta stridsåtgärder med krav på att HGS skulle teckna kollektivavtal. Stridsåtgärderna stred mot föreningsfriheten enligt artikel 11 i Europakonventionen och mot skyddet för äganderätten enligt artikel 1 i det första tilläggsprotokollet, eftersom kollektivavtalets innehåll inte var förenligt med konventionen. HG har från HGS konkursbo övertagit samtliga dess skadeståndsanspråk mot Byggnads.

5. Det finns inledningsvis anledning att framhålla att HG har påstått att Byggnads har ett utomobligatoriskt skadeståndsansvar på grund av att HGS:s rättigheter enligt Europakonventionen har blivit kränkta. Huruvida ett sådant ansvar föreligger ankommer på allmän domstol att pröva, fastän frågor rörande stridsåtgärder på arbetsmarknaden i princip faller under Arbetsdomstolens behörighet. Däremot omfattas frågan, vilken betydelse det enligt de arbetsrättsliga reglerna kan ha att en enskilds rättighetsskydd enligt Europakonventionen har kränkts av en stridsåtgärd, av Arbetsdomstolens behörighet.

Mellandomstemat och prövningsordningen

6. Sedan parterna i tingsrätten hade enats om att begära mellandom i frågan om Byggnads skadeståndsansvar, förklarade tingsrätten att sådant ansvar för privata rättssubjekt på den svenska arbetsmarknaden inte kan uppkomma vid kränkningar av rättigheter enligt Europakonventionen. Efter justering av mellandomstemat har hovrätten fastställt att skadeståndsansvar för privata rättssubjekt på den svenska arbetsmarknaden inte kan uppkomma vid kränkningar av artikel 11 i Europakonventionen respektive artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till konventionen.

7. I Högsta domstolen har efter hörande av parterna mellandomstemat bestämts till följande.

Är Svenska Byggnadsarbetareförbundet, om förbundets stridsåtgärder skulle vara oförenliga med artikel 11 i Europakonventionen respektive artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till konventionen, i och för sig skyldigt att betala ersättning till HG för de skador som HGS Linköping AB kan ha orsakats till följd av stridsåtgärderna?

8. Mellandomstemat utgår från att Byggnads stridsåtgärder innebär att HGS har blivit utsatt för kränkningar när det gäller rätten till föreningsfrihet enligt artikel 11 i Europakonventionen respektive rätten till egendomsskydd enligt artikel 1 i det första tilläggsprotokollet. Det är således inte aktuellt för Högsta domstolen att ta ställning till om några sådana kränkningar faktiskt har förekommit.

9. I 2 kap. 14 § regeringsformen föreskrivs det att en förening av arbetstagare samt arbetsgivare och en förening av arbetsgivare har rätt att vidta stridsåtgärder på arbetsmarknaden, om inte annat följer av lag eller avtal. Med utgångspunkt i hur parterna har fört sin talan bör först prövas om den bestämmelsen utgör ett generellt hinder mot att en stridsåtgärd som är oförenlig med Europakonventionen kan utlösa ett utomobligatoriskt skadeståndsansvar. Skulle det vara fallet ska den i mellandomstemat ställda frågan besvaras nekande. Om bestämmelsen i 2 kap. 14 § regeringsformen inte utgör ett generellt hinder mot att en stridsåtgärd som är oförenlig med Europakonventionen kan utlösa ett utomobligatoriskt skadeståndsansvar ska en fortsatt prövning ske.

10. Det ligger i mellandomstemat att vad Högsta domstolen ska ta ställning till är ifall redan det förhållandet att stridsåtgärderna utgör rättighetskränkningar (på det sätt som förutsätts enligt temat) är tillräckligt för att utlösa

skadeståndsansvar. Huruvida ansvaret i så fall vilar direkt på Europakonventionen – genom att Byggnads på grund av sin ställning på den svenska arbetsmarknaden är förpliktad enligt konventionen eller därför att konventionen är tillämplig mellan enskilda – eller följer av allmänna skadeståndsrättsliga principer lämnas i temat öppet. Med hänsyn till hur HG har fört sin talan ska alla dessa möjligheter prövas.

11. Slutligen får mellandomstemat – med hänsyn till de yrkanden som HG har framställt i tingsrätten – anses avse såväl ren förmögenhetsskada som ideell skada men däremot inte person- eller sakskada.

12. Det finns anledning att påpeka att den fråga som följer av mellandomstemat sådant det föreligger i Högsta domstolen skiljer sig från den fråga som hovrätten och tingsrätten hade att besvara. Vad som ska prövas här är om redan de förutsatta konventionskränkningarna – dvs. kränkningarna som sådana (i och för sig) – räcker för att utlösa ersättningsansvar för Byggnads. I hovrätten och tingsrätten gick prövningarna ut på om det alls var möjligt att konventionskränkningar kan föranleda skadeståndsansvar för parter på arbetsmarknaden.

Rättspraxis om Europakonventionens verkningar

13. Enligt Europakonventionen och dess tilläggsprotokoll tillförsäkras var och en som befinner sig under en fördragsslutande stats jurisdiktion en rad fri- och rättigheter. Sverige är som fördragsslutande stat folkrättsligt bundet av konventionens reglering. Konventionen är sedan år 1995 även svensk lag.

14. Var och en av de fördragsslutande staterna ansvarar för att konventionen efterlevs inom statens territorium. En konventionsstat är således förpliktad att

avhålla sig från handlingar som inkräktar på en persons grundläggande rättigheter. Detta brukar beskrivas som en negativ skyldighet. Genom Europadomstolens praxis har slagits fast att en stat även har en positiv skyldighet att se till att enskilda kan åtnjuta konventionsskyddade rättigheter i förhållande till andra enskilda (se bl.a. *X and Y v. the Netherlands*, 26 March 1985, Series A no. 91, *Sovtransavto Holding v. Ukraine*, no. 48553/99, ECHR 2002-VII, *Von Hannover v. Germany (no.2)* [GC] nos. 40660/08 and 60641/08, ECHR 2012, *Anheuser-Busch Inc. v. Portugal* [GC], no. 73049/01, ECHR 2007-I och *Freitag v. Germany*, no. 71440/01, 19 July 2007; jfr Hans Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 5 uppl. 2015, s. 58 f.). En stat har enligt artikel 13 i konventionen också en skyldighet att se till att det vid en rättighetskränkning finns tillgång till ett effektivt rättsmedel inför en nationell myndighet.

15. Högsta domstolen har i flera rättsfall konstaterat att den svenska staten även utan lagstöd bär ett skadeståndsansvar om dess förpliktelser enligt konventionen inte har uppfyllts (se bl.a. ”Fondmäklaren på Alfred Berg” NJA 2003 s. 414, ”Finanschefen på ICS” NJA 2005 s. 462 och ”Den långsamma tingsrätten” NJA 2012 s. 211 I). I rättsfallet ”Kommunens olaga frihetsberövande” NJA 2009 s. 463 ansågs också en kommun kunna åläggas att betala skadestånd om det krävs för att Sverige ska uppfylla sina förpliktelser enligt konventionen. Avgörande vikt fästes då vid att ansvarsfördelningen vid en konventionskränkning, utifrån de överväganden som ligger bakom skadeståndslagens bestämmelser om det allmännas skadeståndsansvar vid myndighetsutövning, skulle spegla lagens systematik.

16. Europakonventionen ålägger enligt sina ordalag de fördragsslutande staterna förpliktelser av olika slag. Den rättsliga effekten av konventionen uppstår då i förhållande till staten. En annan fråga är om och i vilken utsträckning konventionen kan få betydelse även mellan enskilda. Av det föregående

framgår att staten har en positiv skyldighet att se till att enskilda kan åtnjuta konventionsskyddade rättigheter i förhållande till andra enskilda. Det innebär att Europakonventionen har en s.k. indirekt horisontell effekt.

17. Frågan om konventionen kan få direkt horisontell effekt mellan enskilda prövades i rättsfallet ”Trygg-Hansas filmning” NJA 2007 s. 747. Högsta domstolen fann där att en enskild inte kan åläggas att betala skadestånd till en annan enskild med direkt tillämpning av Europakonventionen, fastän konventionen utgör svensk lag. Domstolen uttalade att det i fråga om skadeståndsansvar mellan enskilda ställde sig annorlunda än i sådana fall som rör statens skadeståndsansvar vid en konventionskränkning. Domstolen beaktade att Europadomstolen hade förklarat att det inte är önskvärt, eller nödvändigt, att utveckla en allmän teori om hur långt konventionens garantier bör utsträckas när det gäller förhållandet mellan enskilda (jfr *VgT Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland*, no. 24699/94, ECHR 2001-VI). Med hänsyn till det centrala rättsstatliga värdet av förutsebarhet ansåg Högsta domstolen att övervägande skäl talar mot att ålägga en enskild part skadeståndsansvar med direkt tillämpning av konventionen.

Förhållandet mellan Europakonventionen och 2 kap. 14 § regeringsformen

18. Som framgår av det föregående (se p. 8) är utgångspunkten för Högsta domstolens prövning av skadeståndsfrågan att de aktuella stridsåtgärderna är oförenliga med Europakonventionen. Detta innebär i sin tur att om åtgärderna skulle vara tillåtliga enligt 2 kap. 14 § regeringsformen, så hade det utgjort ett svenskt konventionsbrott. Den grundlagsfästa rätten till stridsåtgärder på arbetsmarknaden får emellertid begränsas genom lag eller avtal.

19. Som ett exempel på avtal som begränsar möjligheten att vidta stridsåtgärder kan nämnas 1938 års huvudavtal mellan SAF och LO. Enligt kap. IV i

det avtalet begränsas möjligheterna att vidta ekonomiska stridsåtgärder i bl.a. chikanöst syfte eller som vedergällning.

20. Vidare finns det begränsningar av rätten att vidta stridsåtgärd i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Medbestämmandelagen utesluter dock inte att ytterligare förbud ställs upp i lag (jfr t.ex. ”Kellerman” AD 1998 nr 17 och härtill Bergqvist m.fl., Medbestämmandelagen, 2 uppl. 1997, s. 135). Europakonventionen är som nämnts svensk lag. Dessutom föreskrivs det i 2 kap. 19 § regeringsformen att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med konventionen.

21. Det anförda leder till slutsatsen att den grundlagsskyddade rätten att vidta stridsåtgärder inte sträcker sig så långt, att den omfattar åtgärder som kränker den enskildes rättighetsskydd enligt Europakonventionen. En stridsåtgärd som är oförenlig med konventionen omfattas alltså inte av grundlagsskyddet. Vad som gäller i fråga om påföljd vid en sådan åtgärd ger bestämmelsen i 2 kap. 14 § regeringsformen inget besked om. Den utgör följaktligen inte något generellt hinder mot att en stridsåtgärd som utgör en konventionskränkning utlöser ett utomobligatoriskt skadeståndsansvar.

Byggnads kan inte jämföras med stat och kommun i ansvarshänseende

22. När det gäller frågan om Byggnads ska jämföras med stat och kommun i ansvarshänseende har HG anförde följande. Lagstiftningen på arbetsmarknadsområdet innebär att staten har överlåtit en stor del av normgivningsmakten till arbetsmarknadens parter; de har fått en särställning i rättsordningen bl.a. genom kollektivavtalens genomslagskraft. Delar av parternas verksamhet kan i praktiken likställas med myndighetsutövning. Det följer av Europadomstolens dom i Ewaldssonmålet (se p. 2) att organisationerna på arbetsmarknaden ska hållas ansvariga för sitt handlande.

23. Europadomstolen har uttalat sig om principerna för gränsdragningen mellan statliga och icke statliga organisationer (jfr bl.a. *Radio France and Others v. France* [dec.] no. 53984/00, ECHR 2003-X [extracts]). Vid bedömningen av vad som utgör en ”governmental organisation” ska hänsyn tas till organisationens rättsliga ställning. Andra faktorer av betydelse kan vara vilka rättigheter som denna ställning ger, organisationens verksamhet, det sammanhang som organisationen verkar i och dess självständighet. I det aktuella fallet fann domstolen att Radio France, fastän bolaget var ägt av franska staten, hade en så självständig ställning i förhållande till staten att det var fråga om en icke statlig organisation.

24. Byggnads är en ideell förening. Det finns inte någon särskild lagreglering av sådana föreningars verksamhet. Förbundets ledning väljs av dess medlemmar, och det finns ingen statlig kontroll av hur förbundet styrs. Förbundet beslutar själv inom ramen för gällande arbetsrättslig reglering om hur medlemmarnas intressen ska tillvaratas. Förbundet har alltså en i förhållande till staten självständig ställning.

25. När det gäller förbundets verksamhet på arbetsmarknaden ska noteras att det inte finns något rättsligt eller faktiskt tvång att tillhöra förbundet för att man ska få arbeta i byggbranschen. Verksamheten kan därför inte liknas vid offentlig maktutövning. Det förhållandet att kollektivavtalen har ett betydande genomslag på löner och vissa andra anställningsvillkor kan inte heller innebära att avtalen ska anses utgöra en form av offentlig normbildning.

26. Nu angivna förhållanden gör att det inte finns grund för att jämställa Byggnads med en statlig organisation vid tillämpning av Europakonventionen som folkrättsligt instrument. Det finns för övrigt anledning att notera, att även om Byggnads hade varit att jämställa med en statlig organisation, så torde det

likväl ha varit staten och inte Byggnads som skulle ha varit förpliktad enligt artikel 13 i konventionen.

27. Inte heller när det gäller frågan om tillämpning av konventionen som svensk lag finns det något stöd för att Byggnads ska åläggas ett direkt ansvar vid kränkningar av Europakonventionen (se p. 15). De rättssystematiska överväganden baserade på svensk skadeståndsrätt som har föranlett skadeståndsansvar för kommuner vid myndighetsutövning aktualiseras inte i detta fall.

Rättsutvecklingen i Europadomstolen

28. HG har hävdad att rättsutvecklingen i Europadomstolen har medfört att rättsläget nu är ett annat än vid tiden för Högsta domstolens avgörande i rättsfallet NJA 2007 s. 747. Det tidigare nämnda rättsfallet VgT Verein gegen Tierfabriken mot Schweiz (se p. 17) är enligt HG överspelat. Han har här hänvisat till uttalanden i senare domar som anger att en fördragsslutande stat har en skyldighet att tillse att det interna rättssystemet har adekvata rättsmedel när enskild kränker enskilds äganderätt och att ett sådant rättsmedel, om det är lämpligt, kan vara skadestånd (se *Blumberga v. Latvia*, no. 70930/01, § 67, 14 October 2008 och *Kotov v. Russia* [GC], no. 54522/00, §§ 111–115, 14 January 2010).

29. Som har nämnts i det föregående (se p. 14) är principen om en stats positiva skyldighet, att hindra att någon enskild gör intrång i en annan enskilds rättighet, sedan länge fast praxis i Europadomstolen. Mot denna bakgrund får de uttalanden som görs i *Blumberga*- och *Kotov*domarna ses som sammanfattningar av domstolens praxis avseende statens ansvar vad gäller relationer mellan enskilda parter. Det finns inget som pekar på att domstolen genom de nu berörda domarna har avsett att inta en annan ståndpunkt än den som uttrycktes i målet VgT Verein gegen Tierfabriken mot Schweiz.

30. Det sagda innebär att det i Europadomstolens praxis inte har skett någon förändring som föranleder en annan bedömning än den som gjordes av Högsta domstolen i NJA 2007 s. 747, dvs. att Europakonventionen inte har direkt horisontell effekt (se p. 17).

Skadestånd med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga principer

31. HG har gjort gällande att vid kränkning av rättigheter enligt Europakonventionen så kan skadestånd utgå mellan enskilda med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga principer.

32. Inom skadeståndsrätten görs det, något förenklat, en indelning i person- och sakskador samt rena förmögenhetsskador (dvs. ekonomisk skada utan samband med person- eller sakskada) och ideella skador. Ansvar för person- och sakskador saknar intresse i sammanhanget.

33. Ansvar för ideell skada förutsätter som huvudregel lagstöd. Att stat och kommun (dvs. det allmänna) kan bli ersättningskyldiga för ideell skada enligt Europakonventionen är att se som ett av särskilda skäl betingat undantag från den principen. Det finns inte skäl för ett motsvarande undantag när det gäller enskilds ansvar för ideell skada.

34. Beträffande ren förmögenhetsskada utom kontraktsförhållanden gäller enligt 2 kap. 2 § skadeståndslagen att den som vållar sådan skada genom brott ska ersätta den. Det står emellertid klart att ersättningsansvar för enskilda kan föreligga också under andra förhållanden (jfr prop. 1972:5 s. 568). Utan lagstöd har ansvar ansetts föreligga i främst två typsituationer. Den ena är att det rör sig om en kvalificerad tillitssituation (se främst ”Kone” NJA 1987 s. 692; jfr ”BDO” NJA 2014 s. 272, där dock ett visst lagstöd fanns). Av större intresse i detta sammanhang är den andra typsituationen, nämligen att det rör sig om

skada som har orsakats av ett kvalificerat otillbörligt, om än inte brottsligt, handlande (se främst ”Max och Frasses” NJA 2005 s. 608; jfr ”Gillette” NJA 1993 s. 188, ”Processbolaget” NJA 2014 s. 877 och ”Stilo-fåtöljen” NJA 2015 s. 512).

35. Det står klart att ett skadeståndsrättsligt ansvar för en enskild inte kan utlösas så fort ett handlande innefattar en kränkning av en rättighet enligt Europakonventionen, detta till skillnad från vad som gäller för statens ansvar enligt artikel 13. Men i linje med föreliggande rättspraxis bör ett ansvar för ren förmögenhetsskada i utomkontraktuella situationer föreligga, om det rättighetskränkande handlandet med hänsyn till omständigheterna är att anse som kvalificerat otillbörligt.

36. Vad som krävs för att ett handlande ska kunna bedömas som så kvalificerat otillbörligt, att det motiverar ett ansvar för sådan ren förmögenhetsskada som handlandet har orsakat, låter sig inte bestämmas entydigt för alla fall. Men vid bedömningen av om ett handlande ska föranleda skadeståndsansvar bör det förhållandet att det rör sig om en konventionsskyddad rättighet väga tungt. Hur stor vikt som förhållandet ska tillmätas kan variera med vad för slags rättighet det rör sig om och med kränkningens natur i övrigt. När det gäller kränkningar av det slag som är aktuella i målet – stridsåtgärder som är oförenliga med Europakonventionen – måste t.ex. beaktas de värderingar som bestämmelsen i 2 kap. 14 § regeringsformen är ett uttryck för.

37. Rättsutvecklingen när det gäller ansvar för ren förmögenhetsskada utom kontraktsförhållande vid kvalificerat otillbörligt handlande kan ses som ett

slags förlängning av bestämmelsen i 2 kap. 2 § skadeståndslagen om sådant ansvar vid brottsligt handlande. Det är då viktigt att observera det krav på uppsåt, som enligt 1 kap. 2 § brottsbalken gäller som utgångspunkt för straffansvar, och därmed också för skadeståndsansvar enligt 2 kap. 2 § skadeståndslagen. Också vid ett kvalificerat otillbörligt handlande, som inte är brottsligt, bör i allmänhet ett sådant krav på uppsåt gälla för att ansvar för ren förmögenhetsskada utom kontraktsförhållande ska föreligga.

38. När det gäller andra förhållanden av betydelse för bedömningen än de som redan har nämnts märks den hänsyn till förutsebarhet som Högsta domstolen framhöll i rättsfallet NJA 2007 s. 747. Det finns vidare anledning att vara återhållsam med att låta skadeståndsansvar följa på sådana rättighetskränkningar som till sitt slag typiskt sett träffar en stor och på förhand obestämbar krets. Därutöver måste det ställas krav på proportionalitet mellan den skadegörande handlingen och ansvarets omfattning samt på praktisk hanterlighet (jfr punkten 17 i ”BDO” NJA 2014 s. 272 beträffande det s.k. flodvågsargumentet vid tillitsgrundat ansvar för ren förmögenhetsskada).

39. En särskild aspekt som gör sig gällande i just detta fall är hur ett utomobligatoriskt skadeståndsansvar skulle samspela med andra rättsregler. Om det som här redan finns en etablerad regelordning kan det vara skäl mot ett utomobligatoriskt skadeståndsansvar vid sidan av dessa regler. De arbetsrättsliga konsekvenserna av att en stridsåtgärd kränker en konventionsrättighet fordrar således ett beaktande.

Bedömningen i detta fall

40. Byggnads vidtog stridsåtgärder mot HGS, vilka enligt mellandomstemat ska förutsättas innefatta en kränkning av HGS:s rätt till föreningsfrihet enligt

artikel 11 i Europakonventionen respektive rätt till egendomsskydd enligt artikel 1 i det första tilläggsprotokollet. Bestämmelsen i 2 kap. 14 § regeringsformen utgör inte något generellt hinder mot att sådana olagliga stridsåtgärder utlöser utomobligatoriskt skadeståndsansvar (jfr p. 21). Den i mellandomstemat ställda fråga ska alltså inte besvaras nekande redan på denna grund.

41. Som har utvecklats i det föregående innebär inte sådana rättighetskränkningar som förutsätts i mellandomstemat i och för sig – dvs. omedelbart – skyldighet för en enskild, här Byggnads, att ersätta de skador som kränkningarna har orsakat. Byggnads har inte någon sådan särskild ställning som kan medföra skyldigheter för Byggnads enligt artikel 13 i konventionen såsom folkrättsligt instrument (se p. 26) eller såsom svensk lag (se p. 27). Ansvar kan inte heller följa genom en direkt tillämpning av Europakonventionen såsom svensk lag (se p. 30) eller genom en fördragskonform tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga principer (se p. 33 beträffande ideell skada och p. 35 beträffande ren förmögenhetsskada).

42. Förekomsten av en rättighetskränkning av det aktuella slaget är alltså inte direkt och omedelbart tillräckligt för att utlösa ett ersättningsansvar. Det föranleder att den fråga som ställs genom mellandomstemat ska besvaras nekande.

43. Att skadestånd inte omedelbart kan grundas på de rättighetskränkningar som ska förutsättas enligt mellandomstemat utesluter emellertid inte att en sådan rättighetskränkning enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer skulle kunna ge rätt till ersättning för ren förmögenhetsskada (se p. 34–39).

Om Högsta domstolen skulle ha haft att besvara mellandomstemat sådant det förelåg i hovrätten (jfr p. 12) skulle svaret således ha blivit jakande.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Lena Moore (skiljaktig), Martin Borgeke, Svante O. Johansson och Lars Edlund (referent, skiljaktig)
Föredragande justitiesekreterare: Elisabet Rune

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2015-10-13

Mål nr
T 3269-13

SKILJAKTIG MENING

Justitieråden Lena Moore och Lars Edlund, (referent) är skiljaktiga i fråga om motiveringen och anför.

Vi anser att punkterna 9 och 18–21 ska utgå samt att punkterna 31–43 ska ersättas av följande.

Skadestånd med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga principer

HG har gjort gällande att vid kränkning av rättigheter enligt Europakonventionen kan skadestånd utgå mellan enskilda med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga principer.

Ansvar för ideell skada förutsätter som huvudregel lagstöd. Att stat och kommun (dvs. det allmänna) kan bli ersättningsskyldiga för ideell skada vid överträdelse av rättigheter enligt Europakonventionen är att se som ett av särskilda skäl betingat undantag från den principen.

Beträffande ren förmögenhetsskada utom kontraktsförhållanden gäller enligt 2 kap. 2 § skadeståndslagen att den som vållar sådan skada genom brott ska ersätta den. Ersättningsansvar för enskilda kan dock föreligga även under andra förhållanden med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga principer

Dok.Id 115379

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15-15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

(jfr prop. 1972:5 s. 568). Sådana principer har utvecklats genom rättspraxis (se t.ex. NJA 2005 s. 608).

Vid bedömningen av frågan om skadestånd kan utgå med tillämpning av skadeståndsrättsliga principer aktualiseras bestämmelsen i 2 kap. 14 § regeringsformen. Där föreskrivs att en förening av arbetstagare samt arbetsgivare och en förening av arbetsgivare har rätt att vidta stridsåtgärder på arbetsmarknaden, om inte annat följer av lag eller avtal.

Utgångspunkten för Högsta domstolens prövning är enligt mellandomstemat att det skett en kränkning av Europakonventionen. I statens skyldighet att motverka sådana kränkningar (se p. 14) ligger att domstolar och myndigheter, i enlighet med principerna i artikel 13 i konventionen, inte ska tillhandahålla statliga maktmedel för en enskild part som vill genomdriva ett konventionskränkande anspråk (jfr AD 2012 nr 74). Det är en annan sak att ålägga en enskild part skadeståndsansvar för en facklig stridsåtgärd. Med hänsyn till bestämmelsen i 2 kap. 14 § regeringsformen krävs för sådant ansvar uttryckligt lagstöd av den typ som finns i t.ex. 54 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Regleringen i regeringsformen innebär alltså att det, utöver det ansvar som direkt följer av lag eller avtal, inte finns utrymme för ett skadeståndsansvar mellan enskilda med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga principer vid kränkning av rättigheter enligt konventionen.

Slutsats

Den i mellandomstemat ställda frågan ska alltså besvaras nekande.